

СУПЕРЕЧНОСТІ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО ЗРОСТАННЯ

К. Р. ЯКУБОВА, студ.

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, м. Харків*

Концепція інклюзивного зростання виникла у відповідь на негативні тенденції в глобальній економіці. Нестабільна політична ситуація, диспропорції національних економік, економічна нерівність та соціальні проблеми являють собою проблеми, які потребують нових підходів до їх вирішення. Важливим є переосмислення того, як формулюється і забезпечується національна економічна ефективність, а також пошук способу розв'язання проблем повільного зростання та посилення нерівності, який виходить за межі тимчасових монетарних та фіскальних заходів останніх років. Концепція інклюзивного зростання передбачає, що кожний суб'єкт економіки є важливим та цінним для суспільства і має можливості для задоволення своїх потреб. Вона ґрунтується на пріоритетності розвитку людських ресурсів, досягненні повної зайнятості, підвищенні кваліфікації працівників, соціальній безпеці та сталому розвитку. Інклюзивне зростання принципово відрізняється від стандартного економічного зростання, оскільки має ширші цілі, ніж збільшення доходів і ВВП. Концепція інклюзивного зростання зміщує акцент на розвиток людини й підвищення її добробуту, зниженні рівня бідності та нерівності. Вона спрямована на підвищення залученості суб'єктів в економічні процеси, а не лише збільшенні доходів шляхом перерозподілу. Цілі сталого розвитку та концепція інклюзивного зростання не суперечать одне одному, а є такими, що взаємодоповнюють одне одного.

Трудова міграція, яка останніми роками набула в нашій країні значних масштабів, потребує окремої уваги у контексті інклюзивного розвитку. З одного боку, робота за кордоном має ряд позитивних наслідків. Мігранти отримують доходи більші, ніж у своїй країні. Їхні перекази істотно впливають на стабільність гривні. Надходження від зовнішніх трудових мігрантів за прогнозами сягають близько 10 млрд доларів США за рік, що в декілька разів перевищує надходження прямих іноземних інвестицій. До того ж, саме приватне споживання є основною рушійною силою економічного зростання: витрати домогосподарств спрямовані на придбання переважно вітчизняних товарів та послуг. Перекази від заробітчани надходять у іноземній валюті, тоді як частина іноземних інвестицій у вигляді реінвестованого прибутку може здійснюватися у гривні. Робота за кордоном дозволяє працівникам набути новий досвід, підвищити кваліфікацію, реалізувати здібності тощо. Нарешті, виїзд українців на заробітки зменшує напругу на ринку праці: можливість працевлаштуватись отримують навіть ті громадяни, які не планують залишати межі країни. Усе перераховане свідчить, що трудова міграція може розглядатись як складова реалізації концепції інклюзивного розвитку.

Разом із тим, трудова міграція має також негативні наслідки. Але, за оцінками фахівців, через міграцію Україна втрачає близько 1,5 млрд доларів. Таким чином, вигоди від неї перевищують втрати майже в сім разів. Начебто, цей факт дозволяє не звертати увагу на недоліки міграції. Але детальний аналіз міграційних процесів свідчить про наявність значної кількості загроз, як для окремих громадян, так і для країни в цілому. Передусім масштаби зовнішньої трудової міграції свідчать про недосконалість сформованих в українському суспільстві соціальних ліфтів і неналежні умови для самореалізації працівників. Доказом цього є зростання кількості молодих людей, які залишають Україну у пошуках роботи, та перетворення тимчасової трудової міграції на постійну.

Вагомим недоліком трудової еміграції є виїзд за кордон висококваліфікованих фахівців. Наприклад, незважаючи на безробіття, зараз у країні недолік хороших ІТ-фахівців. Та й у інших областях професіоналів знайти не так-то просто: найчастіше вони намагаються виїхати на постійну роботу за кордон. За прогнозами фахівців, до 2050 року чисельність населення України скоротиться до 35 млн осіб, що призведе до дефіциту робочої сили.

Збільшення частки переказів зовнішніх трудових мігрантів у ВВП України свідчить про зростання залежності держави від їхніх прибутків, а також про невважену кадрову політику й непродуктивне використання трудового потенціалу українських працівників. Залежність економіки держави та стабільності національної грошової одиниці від переважно некваліфікованої праці українських зовнішніх трудових мігрантів свідчить про складну ситуацію на українському ринку праці. Такий стан може бути серйозним викликом національній безпеці держави, стабільність якої залежить також від волатильності на світових і європейському ринку праці. Крім того, виїзд за кордон на заробітки значною мірою обумовлено тим, що українці не вірять у перспективу отримати гідну пенсію у власній країні. Зазначене, дозволяє розглядати трудову міграцію як прояв виключення громадян із участі в економічних процесах в Україні.

Уже зараз за показниками Inclusive Growth and Development Index позиції України стабільно погіршуються. Країна має один із найвищих рівнів нерівності добробуту серед усіх країн, що розвиваються, але порівняно низький рівень нерівності доходів і бідності. До того ж Україна залишається однією з найбідніших країн Європи за показником середнього добробуту пересічного дорослого. До основних стримувальних чинників інклюзивного зростання в Україні належить саме трудова міграція, а також тіньова зайнятість, обмежені можливості для працевлаштування і отримання доходу, нерівномірний географічний та секторальний (галузевий) розподіл цих можливостей; макроекономічні ризики, значна мінливість макро-економічних змінних, таких як ВВП, інфляція, реальний обмінний курс, процентні ставки, що стримують потік інвестицій у країну або зовсім перешкоджають йому, зменшують можливості формування повної зайнятості, політичні потрясіння й нестабільність, надмірний рівень корупції в державному управлінні, великі масштаби тіньової економіки, відсутність належної правової бази тощо.